

Ny 420 kV kraftledning Krossdalen–Steinsland, inkl. nye Krossdalen transformatorstasjon og Steinsland koblingsstasjon

9. REISELIV

9.1 Tiltaket

9.1.1 Datagrunnlag- og kvalitet

Utredningen er basert på foreliggende informasjon som i hovedsak er hentet fra følgende kilder:

- Telefonmøte med Modalen kommune ved rådmann Jo Bjarte Nordanger Tømmerbakke og ordfører Kjetil Eikefet
- Telefonmøte med Aktiv i Modalen ved Liv-Anne Aanesen
- Modalen kommune sine sider med turistinformasjon:
<https://www.modalen.kommune.no/innhald/natur-kultur-og-fritid/ny-side/>
- Egen befarings i området 4. november 2021 ved Randi Osen i Multiconsult

9.1.2 Verdikriterier

Kriterier for verdsetting av reiselivet er vist i under.

Tabell 33. Verdikriterier for tema reiseliv.

Verdi	Kriterier
Stor/svært stor	Flere og ulike næringsaktører. Mange markeder og segmenter til stede, både nasjonale og utenlandske besøkende. Attraksjoner og næringsaktører av nasjonal betydning. Næringen av stor betydning for kommunene i området. Område som er vesentlig for ivaretaking av det norske reiselivsproduktet og nasjonalt viktige reiselivsdestinasjoner hvor landskapet eller naturen er en vesentlig del av attraksjonen.
Middels	Signifikant næring med flere bedrifter. Varierte markeder som besøker ulike attraksjoner. Hovedsakelig hjemmemarkedet. Område som er vesentlige for ivaretaking av det regionale eller lokale reiselivsproduktet, og regionalt og lokalt viktige reiselivsdestinasjoner hvor landskapet eller naturen er en vesentlig del av attraksjonen.
Noe	Lite utviklet næring med enkeltbedrifter som kan ha en viss lokal betydning. Få gjester. Hovedsakelig regionale markeder. Andre reiselivsdestinasjoner der landskap eller natur er en vesentlig del av attraksjonen.
Uten betydning	Ingen reiselivsnæring og ingen turister.

9.1.3 Kriterier for å vurdere påvirkning og konsekvens

Kriteriene for å vurdere påvirkning på reiselivet er vist i under.

Tabell 34. Påvirkningskriterier for tema reiseliv.

Virkning	Kriterier
Ødelagt/sterkt forringet	Tiltaket vil i stor grad redusere mulighetene for vekst og utvikling innen næringen.
Forringet	Skadevirkningene er merkbare og betydelige, men først og fremst for deler av området eller en gren av næringen, mens andre i mindre grad påvirkes negativt.
Noe forringet	Tiltaket vil ha mindre, oftest lokale og avgrensede skadevirkninger for næringen.

Ny 420 kV kraftledning Krossdalen–Steinsland, inkl. nye Krossdalen transformatorstasjon og Steinsland koblingsstasjon

Ubetydelig endring	Tiltaket har ingen/ubetydelige virkninger på dagens eller fremtidig aktivitet.
Noe forbedret	Tiltaket vil ha små positive virkninger for dagens eller fremtidig aktivitet i området.
Vesentlig forbedret	Tiltaket vil ha middels positive virkninger for dagens eller fremtidig aktiviteter i området.
Sterkt forbedret	Tiltaket vil ha store positive virkninger for dagens eller fremtidig aktivitet i området.

9.1.4 Definisjon av influensområdet

Influensområdet for tema reiseliv omfatter i prinsippet hele kommunen og regionen ettersom potensielle negative effekter på en eller flere sentrale aktører/motorer for det lokale/regionale reiselivet kan påvirke reiselivet utover området hvor den direkte påvirkningen skjer. På bakgrunn av de aktørene og tilbudene som er kartlagt, er det lagt til grunn at influensområdet omfatter kommunen.

9.2 Områdebeskrivelse og verdivurdering

9.2.1 Reiselivsaktører og -attraksjoner

Reiselivet i Modalen består av mange enkeltmannsforetak, og for disse er reiseliv stort sett en tilleggsnæring. Det meste av reiselivsvirksomhet er knyttet til nedre del av Modalen og Modalen sentrum bl.a. med Mobryggja. Mange tilreisende kommer for å gå i Stølsheimen og andre friluftslivsområder i Modalen, men dette skjer i hovedsak i egen regi og denne bruken av influensområdet utredes under tema friluftsliv. Det er imidlertid kjent én aktør, Aktiv i Modalen, som driver med bl.a. naturbasert reiseliv i form av guiding og overnattingsvirksomhet til fjells. Denne aktøren har dessuten også samarbeid med cruisetrafikkaktører for dette. Selv om det ifølge kommunen ankommer rundt 100 000 cruisepassasjerer til Mofjorden årlig (i et vanlig år uten pandemi), er det få av disse som kommer i land i Modalen. Aktøren Running Minks Siberian Husky drev tidligere med turisme i form av ulike former for hundeturer, men har lagt ned driften pga. koronapandemien (Alexandra Mink, pers.medd.).

Figur 96. Bryggeområdet og sandstrand i Modalen sentrum.

Det er om lag like mange fritidsboliger som boliger i Modalen (hhv. 148 og 155 ifølge tall fra SSB (2021a)). To av de største hytteområdene er Nygard/Krossen og Kvanndalen/Fjellstølen nær tiltaksområdet. Disse er vist i utsnittet fra kommuneplanens arealdel i figur 102. Ifølge Modalen kommune er de fleste av fritidsboligene her eid av tilreisende fra andre kommuner. De engasjerer seg ifølge kommunen dessuten i lokalmiljøet bl.a. gjennom deltakelse på diverse kulturarrangementer. For hytteturistene er friluftslivet selvfølgelig en viktig

Ny 420 kV kraftledning Krossdalen–Steinsland, inkl. nye Krossdalen transformatorstasjon og Steinsland koblingsstasjon

del av attraksjonen med Modalen, og de benytter friluftslivsområdene som vil bli påvirket av den planlagte nettforsterkningen.

Figur 97. Utsikt fra hytteområde i Kvanndalen mot eksisterende kraftledning mellom Nygard og Steinsland.

Tabell 35 og figur 98 viser en oversikt over de viktigste attraksjonene og aktørene innenfor reiselivet i Modalen.

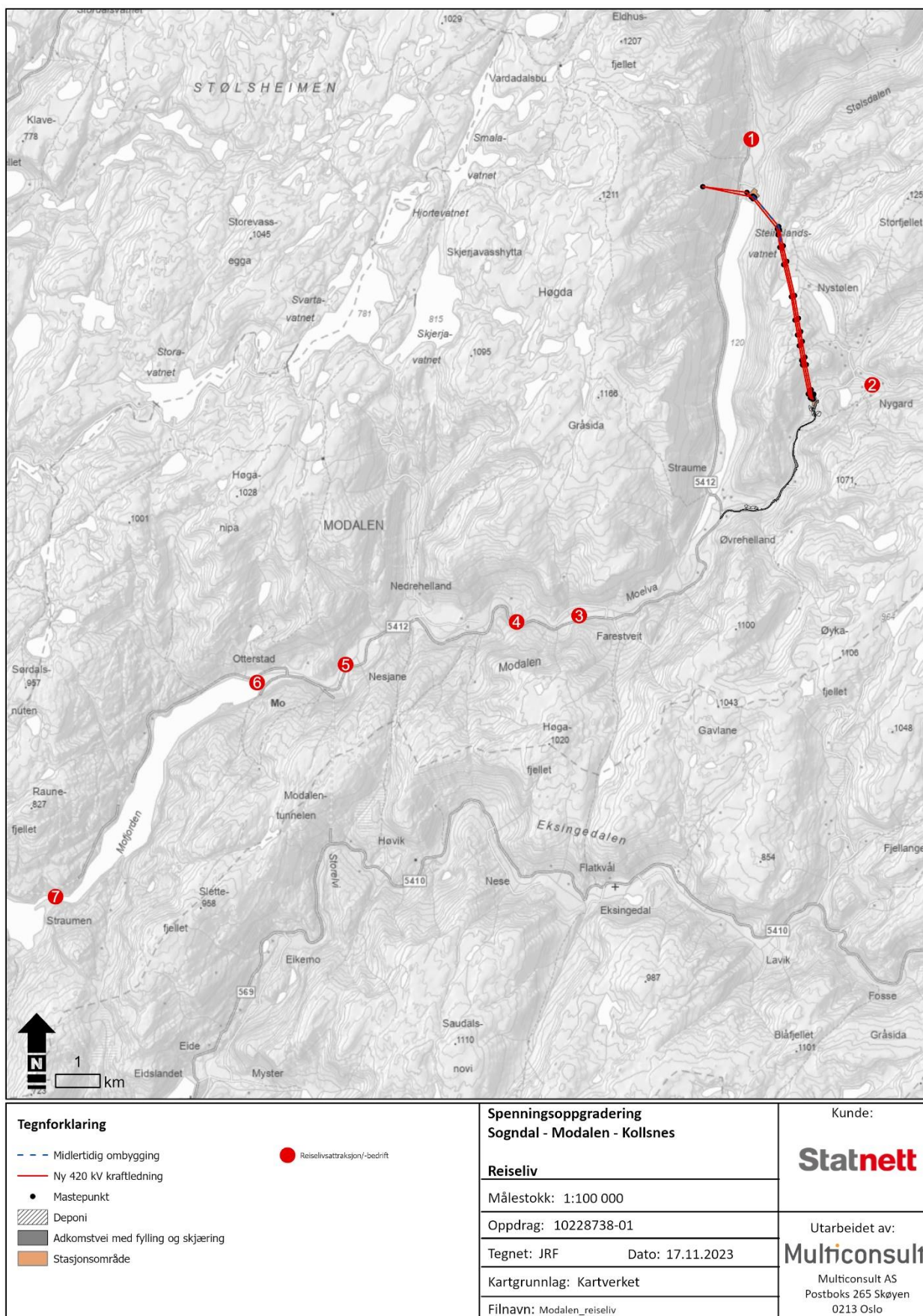
Tabell 35. Oversikt over de viktigste reiselivsattraksjonene og -aktørene i Modalen. Nummer 1-7 er vist på kartet i figur 98.

ID	Navn	Beskrivelse
1	Steinslandstunet	Gård i enden av Steinslansvatnet. Denne ble bosatt i middelalderen og er bygd som tradisjonelt klyngetun. Steinslandstunet er det beste eksemplet på klyngetun som finnes i Modalen og er sjelden på landsbasis. Gården er i dag overtatt av ny driver som er i ferd med å restaurere flere av bygningene. Ifølge Modalen kommune er Steinslandstunet i dag trolig lite besøk.
2	Nygard/Krossen	Den norske lyrikeren Olav Nygard (1884-1924) vokste opp på gården Krossen. Gården er den høyestliggende i Modalen. Her finnes minnesmerke over Nygard. Nede ved Krossvatnet finnes dessuten en minnesstein med inskripsjon til minne om Nygard som brente det meste av verkene sine på stedet. Nygard regnes som en av de store innen norsk lyrikk. Ifølge Modalen kommune er Krossen trolig en del mer besøkt enn Steinslandstunet.
3	Astrids Gartneri	Gartneri som bl.a. dyrker egne roser. Lokalisert i jordbruksgrenda Farestveit.
4	Moelva	Fiskeelv med laks og sjørørret. Den naturlige anadrome strekningen går opp til Hellandsfossen hvor det er bygd en 34 m lang laksetrapp. Her finner man også «Gummiluka» som regulerer vanngjennomstrømningen forbi demningen i elva. Elva er stengt for laks- og sjørørretfiske opp til Steinslansvatnet mens man forsøker å bygge opp igjen fiskebestandene bl.a. med rognplanting. Steinslansvatnet er åpent for fiske ved betalt statlig avgift.

Ny 420 kV kraftledning Krossdalen–Steinsland, inkl. nye Krossdalen transformatorstasjon og Steinsland koblingsstasjon

ID	Navn	Beskrivelse
5	Modalen Pensjonat	Lite pensjonat som ligger ved Modalselva ca. 2 km øst for sentrum.
6	Aktiv i Modalen	Aktiv i Modalen er et enkeltpersonsforetak som tilbyr ulike opplevelser innenfor natur og kultur i Modalen. Selskapet tilbyr eksempelvis støls- og fjellturer, lokalhistoriske vandringer, sykkelturner, yoga, soppkurs samt overnattinger i stølshus i fjellet og i Modalen. Innehaver Liv-Anne Aanesen anslår at hun har rundt 40 % stilling i selskapet; dette omfatter da både turisme og aktiviteter for lokalbefolkningen. Selskapet bruker også tiltaks- og influensområdet i forbindelse med guidede turer til Nåmdalsfjellet om vinteren. Aanesen opplyser at hun årlig guider et par grupper med i gjennomsnitt rundt 6 turister, stort sett på trugetur. Dette er snakk om utenlandske turister som videreformidles fra hennes samarbeidspartner i Bergen.
6	Mobryggja	Overnattings- og serveringssted i Mo sentrum. Tilbyr 18 leiligheter med ulik størrelse.
6	Bryggjeslottet	Flerbrukshus i Modalen sentrum med bowling, bibliotek, idrettshall, svømmehall, sauna og styrketreningsrom.
6	Modalen Camping	Campingplass i Modalen sentrum med tolv plasser med plen og strømuttak.
6	Sognafloren/Låvebakeriet	Bakeri og utsalg i Modalen sentrum med fokus på bakst med lokal forankring. Benyttes også i forbindelse med markedsdager, kurs, møter m.m.
6	Gjestehamna på Mo	Havn med 72 gjesteplasser ved Mobrygga. Her finnes også sandstrand.
6	Atelier Midtun	Arbeidssted og galleri i Mo sentrum for bildekunstner Jarle Midtun.
6	Mo kyrkje	Gammelt kirkested i Mo sentrum med historie tilbake til 1200-tallet. Den nåværende kirken er fra 1883 og inneholder flere gamle kirkegjenstander.
7	Mostraumen og helleristinger	Mostraumen er en ca. 400 m lang tidevannsstrøm ved innløpet til Mofjorden i et særpreget kulturlandskap. Den er kun 3,5 m på det dypeste. I fjellveggen på Seljaneset finnes helleristinger fra bronsealderen.
	Friluftsliv	Friluftslivsmulighetene i Modalen er en del av det som markedsføres ovenfor turister. Det finnes mange turstier som er merket og skiltet med navn og avstander. Blant det som trekkes fram er klippeblokken Slottet i Mofjorden og Stølsheimen, men det henvises også til turbeskrivelser på nettstedet www.ut.no . For eiere av fritidsboliger i kommunen er mulighetene for utøvelse av friluftsliv selvfølgelig en viktig del av områdets attraksjonsverdi. I den forbindelse er flere av friluftslivsområdene innenfor influensområdet for den planlagte kraftledningen i bruk.

Ny 420 kV kraftledning Krossdalen–Steinsland, inkl. nye Krossdalen transformatorstasjon og Steinsland koblingsstasjon

Figur 98. Oversikt over reiselivsbedrifter og -attraksjoner i Modalen. Se også tabell 35.

Ny 420 kV kraftledning Krossdalen–Steinsland, inkl. nye Krossdalen transformatorstasjon og Steinsland koblingsstasjon

9.2.2 Reiselivets økonomiske betydning for Modalen

Innledningsvis presenteres en del statistikk for å vise betydningen av reiselivet for verdiskaping og kommuneøkonomi. Statistikken fanger trolig ikke opp reiselivets fulle betydning for Modalen, f.eks. som betydning som tilleggsnæring, men setter det i perspektiv i forhold til fylket og landet for øvrig.

Visit Norway publiserer statistikk over reiselivets verdiskaping i Norge. Det foreligger tall for 2020, men ettersom disse tallene er unormale som følge av nedgang under koronapandemien, er det i denne utredningen valgt å bruke tall fra 2019 som var siste «normale» år. Statistikken fra NHO viser for eksempel at under pandemien hadde regionen Nord Norge, med høyeste eksportandel i reiselivet, et betydelig fall i verdiskapingen på 21 prosent.

Den totale verdiskapingen av reiselivet i Norge i 2019 er beregnet til 88,9 milliarder kroner. Reiselivsnæringen regnes vanligvis å bestå av fem delnæringer: transport, overnattingsvirksomhet, serveringsvirksomhet, kultur og underholdning samt formidling. Basert på verdiskaping er transport og servering de to største. Dette gjelder for 2019, som vist i tabellen under, men også for de andre årene som statistikken omfatter (2016-2020, ikke vist her).

Tabell 36. Verdiskaping (1000 NOK, løpende priser) innenfor reiselivet i 2019.

Bransje	Verdiskaping 2019
Transport	32 789 325
Serveringsvirksomhet	29 291 967
Overnattingsvirksomhet	15 346 449
Kultur og underholdning	7 711 441
Formidling	3 842 959
Sum	88 982 142

Vestlandet har samlet sett den tredje største verdiskapingen innenfor reiseliv sammenlignet med resten av landet, se i tabellen under. Modalen lå tredje lavest når det gjaldt total verdiskaping fra reiselivet, se i tabellen å neste side.

Tabell 37. Oversikt over verdiskaping per landsdel i 2019.

Landsdel	Sum
Svalbard	510 749
Nord-Norge	9 832 272
Trøndelag	7 496 665
Vestlandet	19 330 369
Sørlandet (Agder)	3 587 364
Østlandet uten Oslo	23 854 741
Oslo	24 244 168
Sum	88 856 328
Ukjent geografi	125 814
Sum med ukjent fylke	88 982 142

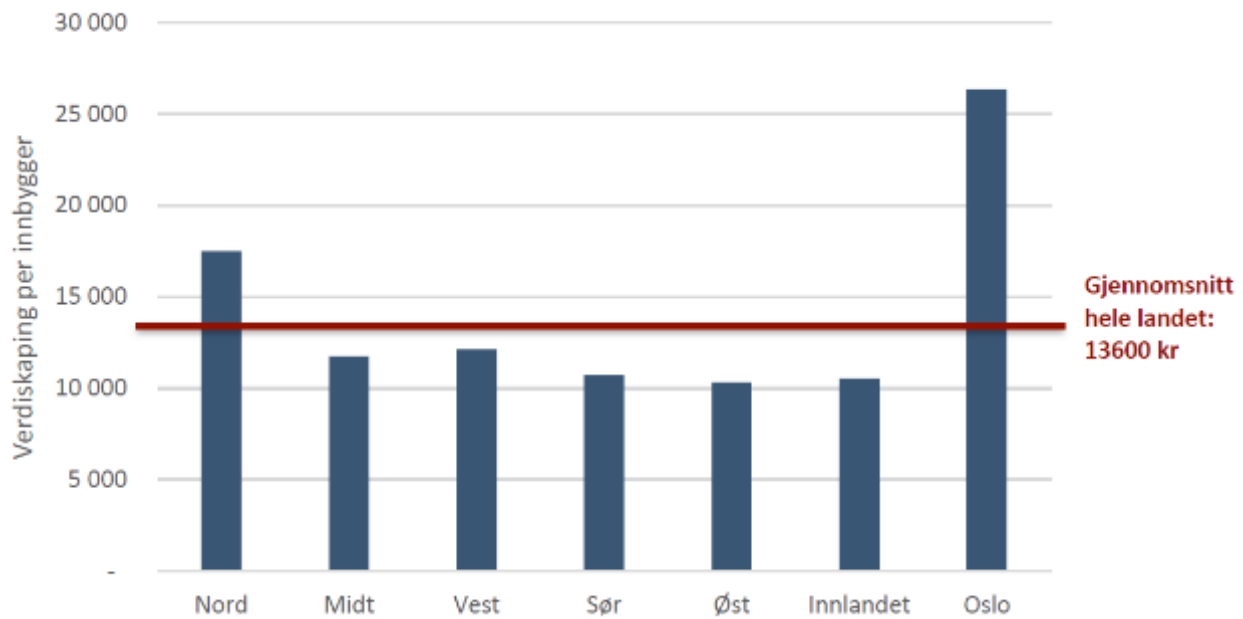
Ny 420 kV kraftledning Krossdalen–Steinsland, inkl. nye Krossdalen transformatorstasjon og Steinsland koblingsstasjon

Tabell 38. Reiselivets verdiskaping for kommunene i Vestland fylke i 2019 (1000 kr). Sortert fra høyest til lavest. Modalen kommune vist med grå skravur.

Kommune	Totalt	Kommune	Totalt
Bergen	5 516 956	Ulvik	42 305
Kinn	1 632 378	Lærdal	39 260
Sunnfjord	431 555	Bømlo	37 752
Aurland	422 834	Fjaler	31 361
Øygarden	313 419	Bremanger	31 082
Voss	304 923	Årdal	30 376
Ullensvang	266 761	Vaksdal	28 808
Stryn	241 514	Høyanger	25 904
Sogndal	213 056	Vik	23 723
Stord	204 805	Etne	18 803
Bjørnafjorden	159 989	Solund	17 965
Kvam	118 220	Askvoll	16 658
Alver	109 210	Austrheim	12 543
Stad	81 029	Fitjar	9 909
Kvinnherad	76 099	Sveio	8 177
Luster	69 913	Hyllestad	6 965
Askøy	67 207	Tysnes	6 074
Gulen	62 685	Samnanger	5 368
Gloppen	61 170	Modalen	1 943
Eidfjord	59 981	Masfjorden	1 711
Osterøy	53 603	Fedje	395
Austevoll	44 669		

Verken tallene per landsdel eller kommune tar hensyn til folketall, og sier ikke noe om det relative bidraget fra reiselivet til total verdiskaping. Jacobsen og Voll Dombu (2018) fra Menon Economics analyserte verdiskapingen av reiselivet i 2017 hvor de også så på verdiskapingen per innbygger. Gjennomsnittet dras imidlertid kraftig opp av regionene Oslo og Nord (se figur 99). Region Vest lå tredje høyest.

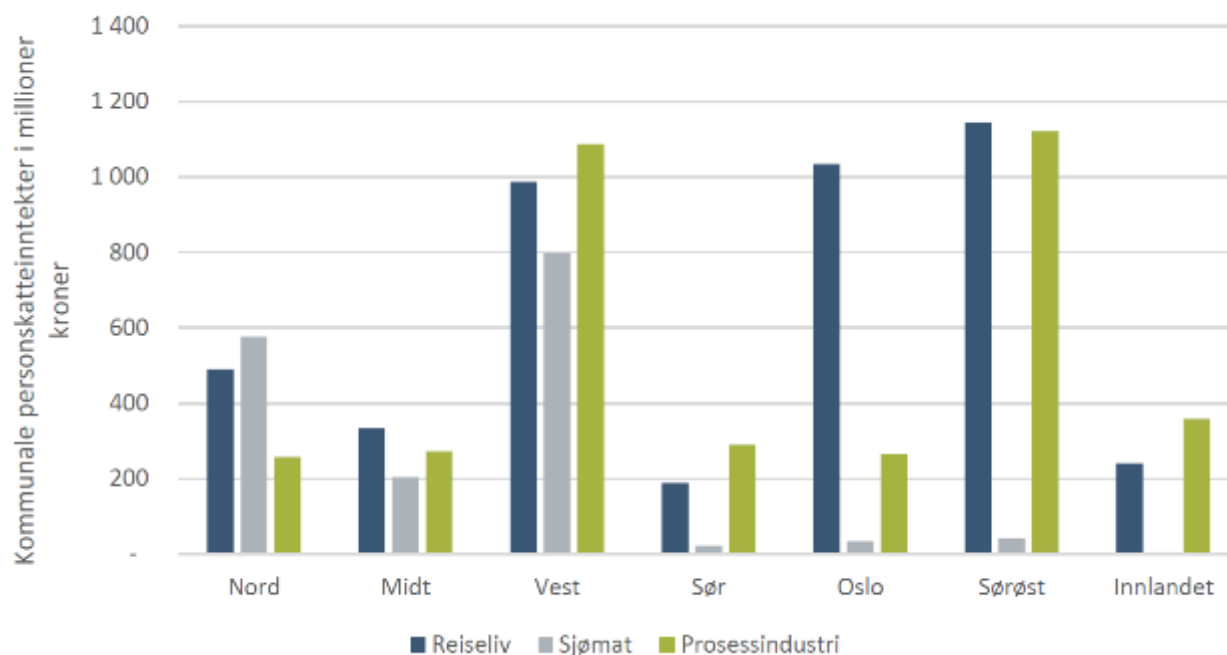
Ny 420 kV kraftledning Krossdalen–Steinsland, inkl. nye Krossdalen transformatorstasjon og Steinsland koblingsstasjon

Figur 99. Verdiskaping i reiselivsnæringen per innbygger fordelt på landsdeler i perioden 2004 – 2017 (Jakobsen og Voll Dombu 2018). Nord inkluderer Nesna, Hemnes, Rana og Leirfjord.

Det er også relevant å se på kommunenes inntekter på skatt fra reiselivet. Kommunenes skatteinntekter kommer i all hovedsak fra arbeidstakernes inntekter. Jakobsen og Voll Dombu (2018) så også på personalskatteinntekter fra reiselivet og sammenlignet dette med skatteinngangen fra prosessindustrien, sjømatnæringen, skog- og trenæringen samt næringsmiddelindustrien. Av disse er skatteinngangen fra reiselivet det vesentlig største på landsbasis med 4 439 millioner kroner mot 3 654 millioner kroner fra prosessindustrien som den nest største. Figur 100 viser beregnede kommunale personskatteinntekter per region fra reiseliv, sjømatnæringen og prosessindustrien i 2017. Som det framgår der utgjør inntektene fra reiselivet i Vestland en større andel enn inntektene fra sjømatnæringen, mens prosessindustrien ligger noe høyere.

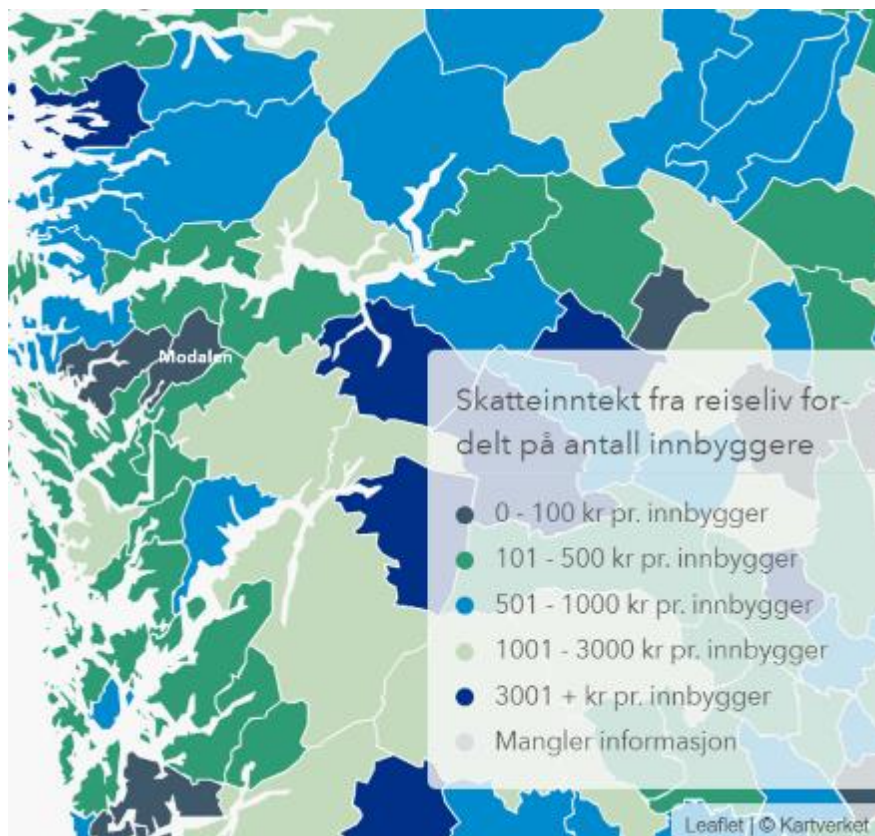
Ny 420 kV kraftledning Krossdalen–Steinsland, inkl. nye Krossdalen transformatorstasjon og Steinsland koblingsstasjon

Figur 100. Beregnede kommunale personskatteinntekter fra reiseliv, sjømatnæringen og prosessindustrien i 2017 fordelt på regioner. Modalen ligger i Vest.

På NHO Reiseliv sine nettsider er det publisert statistikk fra 2019 fra Menon Economics som viser bl.a. kommunale skatteinntekter fra reiselivet fordelt på antall innbyggere. Figur 101 er hentet fra nettsiden og viser disse inntektene for Modalen og omkringliggende kommuner. Modalen ligger i den laveste kategorien, og på nettsiden er personskatteinntekten fra sysselsatte i reiselivet oppgitt til 2059 kr i 2019. Dette var basert på at det ble registrert totalt 3 sysselsatte i næringen. Det var i realiteten trolig flere som jobbet med reiseliv enn det registrerte tallet.

Ny 420 kV kraftledning Krossdalen–Steinsland, inkl. nye Krossdalen transformatorstasjon og Steinsland koblingsstasjon

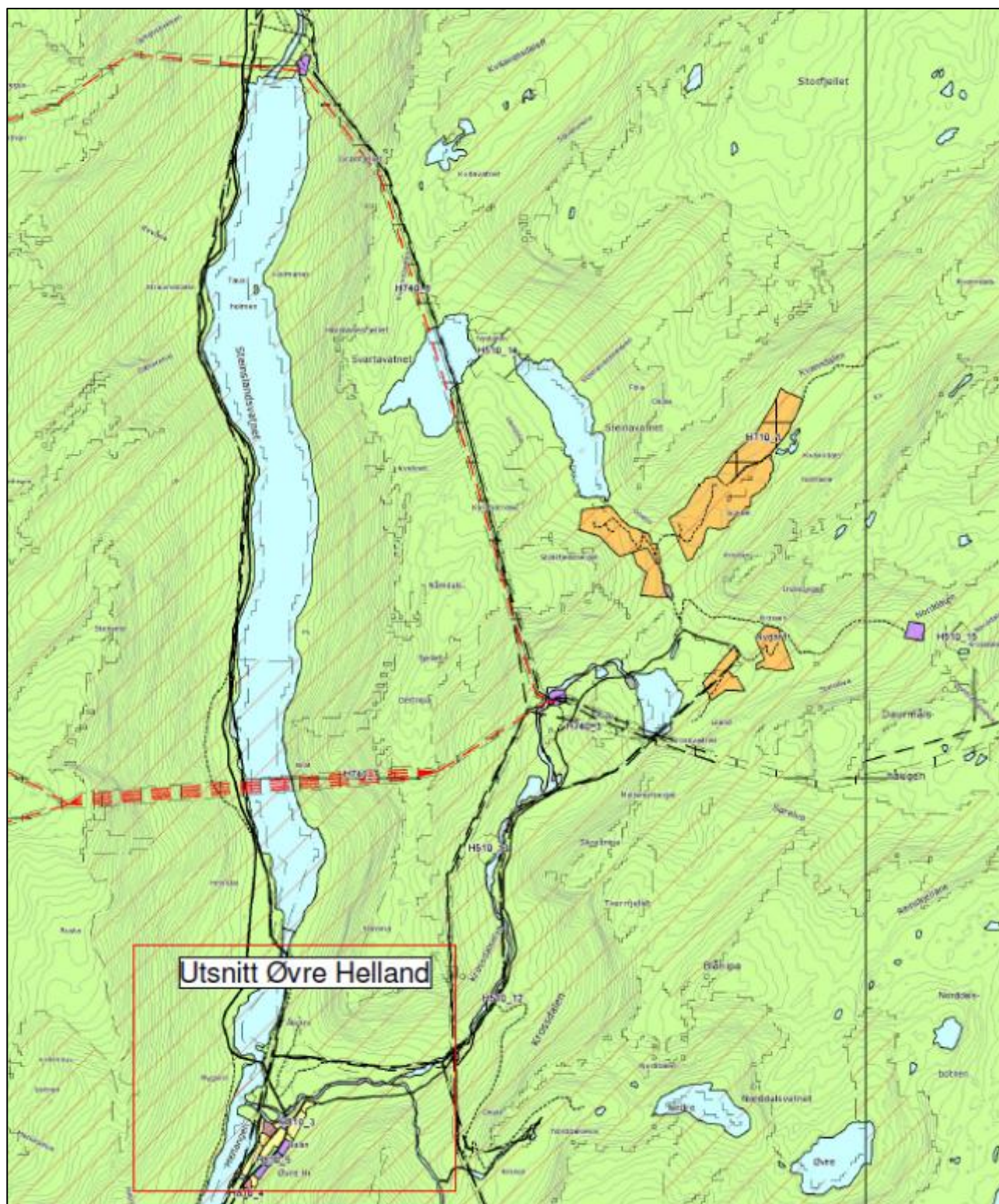

Figur 101. Skatteinntekter fra reiselivet fordelt på antall innbyggere i kommunen.

9.2.3 Verdivurdering

Reiselivet i Modalen vurderes å ha **noe verdi**. Det finnes flere små enkeltbedrifter, men reiselivet er en tilleggsnæring lokalt og relativt lite utviklet. Skatteinngangen fra reiselivet i Modalen er lav sammenlignet med kommunene i Vestland fylke for øvrig. Verdiskapingen er lav; denne er riktignok ikke beregnet per innbygger, men resultatet stemmer overens med resultatene av kartleggingen av reiselivsbedrifter i kommunen. Landskap og natur er en vesentlig del av attraksjonen, som for store deler av landet for øvrig.

Ny 420 kV kraftledning Krossdalen–Steinsland, inkl. nye Krossdalen transformatorstasjon og Steinsland koblingsstasjon

Figur 102. Utsnitt fra kommuneplanens arealdel som viser felt for fritidsboliger (oransje) i dalførene øst for den planlagte kraftledningen og nord for adkomstveien.

9.3 Påvirkning og konsekvens

9.3.1 0-alternativet

Utviklingen for det regionale og lokale reiselivet påvirkes i stor grad av verdensøkonomien. Den regulerer i hvilken grad folk har råd og muligheter til å reise både i fritids- og jobbsammenheng. I tillegg kommer

Ny 420 kV kraftledning Krossdalen–Steinsland, inkl. nye Krossdalen transformatorstasjon og Steinsland koblingsstasjon

uforutsette faktorer som f.eks. koronapandemien som satte en brå stopper både for turist- og forretningsreiser over det meste av verden. En indikator på utviklingen i reiselivsnæringen er flytrafikken. I Norge nærmer den seg nivået fra 2019 før koronapandemien. En annen faktor som nå kan få en påvirkning er situasjonen i Europa og verden som følge av krigen i Ukraina og pågående utfordringer med energiforsyning og priser både på energi og varer som igjen kan gi utslag for privatøkonomien.

Det er imidlertid ikke kjente vedtatte planer langs ledningstraseen eller i nærområdet til denne som får vesentlige konsekvenser for reiselivet framover.

Konsekvensen av 0-alternativet er per definisjon ubetydelig (0).

9.3.2 Tiltakets påvirkning og konsekvens i driftsfasen

Aanesen i Aktiv i Modalen opplever selv ikke at de utenlandske turistene utelukkende er negative til inngrepene i forbindelse med fornybar energi, men at mange synes det er fascinerende at Norge kan utnytte naturressursene sine til «grønn» energi. Kraftutbyggingen i Modalen og den lokale betydning den har hatt og fortsatt har, er noe hun også formidler i forbindelse med guidete turer, noe som trolig også kan bidra til å forme turistenes inntrykk av infrastrukturen. Hun påpeker imidlertid at et forsterket inngrepspreg som en dobbel ledningstrasé over fjellet mellom Nygård og Steinsland og ny veg helt klart vil være negativt, spesielt i anleggsperioden, og at det kan føre til at det blir uaktuelt å ta med turister hit.

Tiltaket vurderes å medføre ubetydelige endringer på kommunens reiseliv.

9.4 Avbøtende tiltak

Reiselivet i området hvor tiltaket vil få en virkning pga. synlighet og arealbeslag er i hovedsak basert på fritidsboliger og friluftslivsutøvelse. For disse interessene er det i stor grad avbøtende tiltak som foreslått under temaene landskap og friluftsliv som vil ha en betydning.

I anleggsfasen vil det være av betydning at veier og stier inn til fritidsboliger og hytteområder holdes åpne og i god stand selv ved påvirkning fra anleggstrafikk. Dette må ivaretas gjennom god anleggsplanlegging som en del av miljø-, transport- og anleggsplanen (MTA-planen) som må utarbeides for denne type prosjekter.

9.5 Vurdering av usikkerhet

Det er usikkerhet knyttet til konsekvensen av utbygging av kraftledninger samt samlede virkninger av flere utbyggingstiltak innenfor et geografisk område.

I foreliggende utredning vurderes datagrunnlaget for å vurdere tiltaksnære områders betydning for reiselivet som godt. Det er kun kjent én reiselivsaktør som benytter tiltaksnære områder og som i vesentlig grad kan bli påvirket. I tillegg er det tilreisende hytteeiere i nærområdet som mest sannsynlig også benytter både tiltaksnære områder og influensområdet for øvrig. Verdien av reiselivet i Modalen er trolig fanget opp selv om ikke nødvendigvis alle aktører i kommunen er kartlagt, og grunnlaget for verdisetting er dermed også godt.

Tiltaket er egnet til å påvirke én reiselivsaktør i tillegg til hytteturister.

9.6 Oppfølgende undersøkelser

Det er ikke foreslått oppfølgende undersøkelser.